

Юлія БУГЕЛЬ

ПОНЯТТЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НИМ

Розглянуто сутність поняття кредитного портфеля банку та визначено роль процесу управління ним, а також сформульовано теоретичні засади функціонування механізму управління кредитним портфелем в умовах сучасного трансформаційного періоду вітчизняної економіки

Природно, що в структурі активних операцій банківських установ найбільша частка належить саме кредитним операціям, що засвідчує принципову важливість теоретичного обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на забезпечення ефективно організації банківського кредитування клієнтів. Відтак саме від їхньої якості і здатності банків оптимальним чином організувати кредитні операції залежать можливості ефективного розвитку банківської системи з точки зору забезпечення належного рівня стабільності і прибутковості діяльності комерційних банків.

Потрібно розуміти, що недостатнє обґрунтування теоретичних засад організації кредитних відносин комерційними банками, шляхів вирішення проблем оптимізації кредитних операцій із клієнтами послаблює вплив кредиту на поліпшення якісних і кількісних показників функціонування комерційних банків. Саме тому комплексна розробка теоретичних і практичних питань формування кредитного портфеля банків і визначення напрямів підвищення ефективності управління ним на сьогодні слід вважати одним із пріоритетних завдань у загальній системі заходів щодо удосконалення функціонування комерційних банків.

Вивченню питань організації кредитної діяльності комерційних банків присвячено значну кількість праць вітчизняних і зарубіжних економістів, що характеризує важливе місце даної проблеми серед пріоритетів банківської діяльності та обґрунтуванні шляхів її оптимізації. Суттєві надбання у дослідженні цих питань належать таким вітчизняним ученим, як О. Васюренко, В. Вітлінський, А. Гальчинський, О. Дзюблюк, В. Корнеєв, В. Лагутін, А. Мороз, Л. Примостка, М. Савлук та інші.

Відзначаючи безсумнівну цінність та значимість проведених наукових досліджень, потрібно вказати, що у більшості праць розглядаються окремі питання організації кредитних взаємин банків із індивідуальними позичальниками, тоді як важливо розглянути ті аспекти позичкових операцій, які стосуються формування концептуальних засад управління кредитним портфелем банку загалом. Це пов'язано із тим, що підхід до оцінки кредитних вкладень банку, при якому кожна позичкова операція розглядається окремо, без зв'язку із іншими кредитами, що входять до портфеля, часто призводить до невиправданих ризиків та проблем із платоспроможністю банківських установ. Саме тому фундаментальну, сис-

темну розробку механізму управління кредитним портфелем комерційного банку та його вдосконалення слід вважати важливим завданням для сучасної теорії банківської справи як наукової бази практичних перетворень.

При найбільш загальному підході до економічного розуміння змісту дефініції портфеля його вважають сукупністю чого-небудь, широким поняттям, котре використовується у всіх сферах економіки, що дозволяє судити про обсяги діяльності, економічні перспективи, місце на ринку, фірми, організації, підприємства тощо [2, 475].

Стосовно суті кредитного портфеля банку, то на сьогодні в економічній літературі відсутні єдині підходи до розуміння цієї дефініції. Окремими авторами при розгляді основ організації кредитних операцій банку поняття кредитного портфеля використовується лише у контексті дослідження методів управління кредитним ризиком [1, 328]. В інших роботах використовується більш загальне поняття інвестиційного портфеля, що розглядається як сукупність об'єктів реального і фінансового інвестування підприємств [4, 363]. До речі, саме такий підхід є найпоширенішим у зарубіжній економічній літературі, де портфель розглядається передусім як сукупність цінних паперів, що є об'єктом інвестування юридичних і фізичних осіб.

Так, у роботі Уільяма Ф. Шарпа, Гордона Дж. Александера та Джеффри В. Бейлі під портфелем чітко зазначається певний набір із різного роду цінних паперів [10, 169]. Даний підхід ґрунтується на більш загальній концепції формування активів суб'єктами ринку на основі портфельного аналізу, основи якого були розроблені у працях Джона Хікса та Гаррі Марковіца [9, 378]. Згідно з даною теорією, сукупний ризик активів може бути зменшений за рахунок об'єднання ризикових активів у портфелі. При цьому рівень ризику за кожним

окремим видом активів треба вимірювати у взаємозв'язку із ризиком портфеля в цілому. Однак конкретизації відповідних аспектів кредитної діяльності комерційних банків у теорії портфельного аналізу належної уваги приділено не було.

Насправді, якщо розглядати особливості діяльності комерційних банків з позицій стратегічних завдань банківського менеджменту, що передбачають максимізацію прибутку банківської установи при забезпеченні необхідного рівня її ліквідності і платоспроможності, то неважко помітити, що при такій значній частці кредитів у структурі банківських активів, розгляд їх не поодиноці – як окремих позичок, – а як єдиної сукупності, тобто саме у вигляді портфеля, є об'єктивною необхідністю для вирішення зазначених завдань.

Якщо проаналізувати позиції різних авторів щодо визначення сутності кредитного портфеля банку, то можна зробити висновки про відсутність широкого розмаїття підходів до розуміння економічного змісту даної дефініції. Зазвичай найбільш поширеним способом визначення сутності кредитного портфеля банку є підхід, згідно з яким під ним розуміють сукупність наданих комерційним банком позичок.

Так, на думку проф. К. Є. Раєвського, кредитний портфель – це сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання доходу [3, 312]. В аналогічний спосіб формулює визначення кредитного портфеля і професор Л. О. Примостка, з точки зору якої кредитний портфель – це сукупність усіх кредитів, наданих банком для одержання доходів [6, 125].

Більш просте формулювання зустрічаємо у праці колективу авторів під керівництвом професора А. Г. Грязнової, які вважають, що кредитний портфель – це сукупність кредитів, наданих банком [8, 458]. Дещо більш складний підхід пропонують профе-

сори М. Г. Лапуста і П. С. Нікольський, на думку яких кредитний портфель – це сукупність вимог банку за кредитами, які класифіковані за критеріями, пов'язаними із різними факторами кредитного ризику або способами захисту від нього [7, 216].

Отже, маємо такі формулювання сутності кредитного портфеля банку, які в своїй основі передбачають розуміння його як сукупності наданих банком позичок, а також враховують фактор отримання доходу як стратегічної мети функціонування банку. Утім такі підходи мають дещо спрощений характер і не відображають тієї ключової ролі кредитування, яку воно відіграє у всій системі операцій комерційного банку. Очевидно, що за таких умов при виробленні методологічних основ формулювання поняття кредитного портфеля потрібно спиратися передусім на основні принципи діяльності комерційного банку, що відображають конкретні умови його функціонування на ринку, а також стратегічні цілі банку загалом та його кредитних операцій зокрема.

Характеристика основних цілей діяльності комерційного банку визначається його місцем у системі ринкових відносин та функціонуванням саме як ринкового інституту, а їх конкретне формулювання має збігатися із певними вимогами і факторами впливу. На наш погляд, конкретизація умов діяльності комерційного банку може передбачати виокремлення наступних його стратегічних цілей:

- 1) максимізація прибутку, що впливає із природи банківської справи як одного із видів бізнесу та функціонування банку як комерційного підприємства, метою якого є отримання доходу;
- 2) забезпечення ліквідності банку як здатності своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання у грошовій формі, що витікає із завдання забезпечення збереження залучених коштів і

своєчасного їх повернення кредиторам і вкладникам;

- 3) мінімізація ризиків, що супроводжують основні види банківських операцій і загрожують платоспроможності банку та фінансовим інтересам його акціонерів, вкладників і кредиторів;
- 4) досягнення стабільної конкурентної переваги на ринку, що визначає наявність у комерційного банку постійної клієнтської бази та надійних перспектив її розширення у всіх секторах економіки;
- 5) забезпечення зростання вартості банку, що знаходить відображення у рості ринкової вартості його капіталу, виходячи із позитивних показників банківської діяльності;
- 6) найбільш повне задоволення потреб клієнтів, що означає надання широкого і якісного набору необхідних їм послуг із постійним запровадженням новітніх технологій банківських операцій;
- 7) сприяння розвитку економіки, що передбачає вкладення банками ресурсів у виробничу сферу, перспективні галузі і розвиток регіонів, що є засобом ув'язки банківської діяльності із загальним господарським розвитком і, як наслідок, – зміцнення ресурсної основи і подальшого розширення власних операцій банку.

Із визначення стратегічних цілей діяльності комерційного банку впливають конкретні завдання щодо формування ним власного кредитного портфеля, який є відображенням сукупності здійснюваних банком кредитних операцій і утворює основу його активів. Очевидно, що при постановці завдань формування кредитного портфеля загальні, стратегічні цілі діяльності банку потребують певної конкретизації й обрання пріоритетів.

Виходячи із тих завдань, які постають при здійсненні кредитних операцій банку, і розгляду їх як головного структурного ком-

понента активів і джерела доходів, цілком очевидно, що кредитний портфель формується з метою отримання комерційним банком доходів. Однак водночас у зв'язку із тією ж обставиною ключового місця у загальній величині активів кредитні вкладення справляють вирішальний вплив на ліквідність і фінансову стійкість комерційного банку, що визначається передусім рівнем кредитного ризику і може найбільшою мірою вплинути на здатність банку виконувати свої платіжні зобов'язання, тобто на його платоспроможність. Платоспроможність у цьому контексті слід розуміти як здатність комерційного банку своєчасно і в повному обсязі виконувати свої платіжні зобов'язання, які враховуються як у балансі, так і в позабалансовому обліку. При цьому платоспроможність у контексті формування банком кредитного портфеля потрібно розуміти у широкому сенсі слова – не лише як здатність відповідати за зобов'язаннями у пасивах, а й здатність власне видавати кредит в міру надходження заявок від клієнтів на отримання позичок, тобто по суті формувати кредитний портфель.

Таким чином, обрання трьох пріоритетів серед загальних цілей діяльності банку – забезпечення належної доходності, мінімізація кредитного ризику, підтримання необхідного рівня платоспроможності – можна вважати ключовими завданнями кредитної діяльності банку, а відтак і цілями формування ним власного кредитного портфеля.

Отже, підсумовуючи викладене вище, поняття кредитного портфеля можна, на наш погляд, визначити як сукупність наданих банком позичок, сформовану з метою отримання прийняттого рівня доходу та забезпечення платоспроможності банку при мінімальному рівні кредитного ризику. У даному визначенні відтворені три ключові взаємопов'язані між собою аспекти банківської діяльності – доходність, ліквідність і ризик. Це означає, що дані параметри

найбільш доцільно аналізувати, прогнозувати й управляти ними не так з точки зору окремих наданих банком позичок у взаєминах із конкретними клієнтами, як із позицій усієї сукупності виданих кредитів в рамках кредитного портфеля комерційного банку. Тому кредитний портфель має розглядатися банком як єдиний об'єкт управління зі своєю структурою, класифікованою за типами позичальників, напрямками вкладень, видами кредитів і умовами кредитування, а також із відповідним рівнем доходності та кредитного ризику.

Підсумовуючи розгляд теоретичних і методологічних засад сутності кредитного портфеля, потрібно підкреслити, що його не можна розглядати як просте арифметичне поєднання сум виданих банком позичок. Кредитний портфель банку надає відображення системоутворюючого аспекту організації кредитних відносин, що на рівні оптимального функціонування різних підрозділів банку, пов'язаних із проведенням кредитних операцій, визначає можливості реалізації цієї ключової банківської функції. У зв'язку із цим кредитний портфель можна було б навіть віднести до категорій науки про кредит.

Визначення цілей формування кредитного портфеля дає можливість обґрунтувати конкретні фактори, що визначають необхідність ефективного управління ним з точки зору реалізації стратегічних завдань діяльності комерційного банку як ринкового інституту. Дані фактори визначають конкретні переваги саме портфельного підходу до управління кредитними операціями банку, що дає змогу:

- по-перше, знизити сукупний кредитний ризик за рахунок диверсифікації кредитних вкладень і виявлення найбільш ризикованих сегментів кредитного ринку;
- по-друге, на основі розроблених параметрів кредитної політики встановлювати межі кредитного портфеля, визначаючи при

цьому частку ресурсів банку, яку можна використовувати для надання кредиту, а також тип кредитів, які можна видавати і яку частину кредитного портфеля вони повинні займати;

- по-третє, надавати кредити тільки тим клієнтам, діяльність яких відповідає допустимим параметрам ризику, які підтверджені кредитною політикою комерційного банку;

- по-четверте, формувати портфель позичок у такий спосіб, який дає можливість класифікувати їх на групи залежно від фінансового стану клієнтів та параметрів їхнього розвитку, що дає змогу для кожної групи встановлювати і розробляти конкретні заходи щодо мінімізації та запобігання кредитних ризиків;

- по-п'яте, на основі емпіричних даних та вжитих заходів із мінімізації кредитного ризику комерційний банк може створювати певний прогноз щодо динаміки свого кредитного портфеля і відповідно до цього прогнозувати основні показники своєї діяльності;

- по-шосте, управління кредитним портфелем на основі поділу і класифікації виданих позичок за різними ознаками дає можливість робити якісний і реальний аналітичний висновок про результати роботи кредитного департаменту банку, що може сприяти досягненню маркетингових успіхів в плані більш повного задоволення потреб позичальників, розширення клієнтської бази, а відтак і джерел отримання прибутку.

Очевидно, що коли йдеться про власне процес формування банківського кредитного портфеля, то як управлінський процес його найбільш доцільно розглядати у рамках певного механізму. Лише у такий спосіб дослідження особливостей управління кредитним портфелем дозволяє охопити усі можливі аспекти діяльності комерційного банку, котрі тією чи іншою мірою пов'язані із провадженням кредитування усіх груп клієнтів. Саме тому у процесі управління кредитною діяльністю банку його об'єктами є

не лише кожна окрема кредитна операція, а й сукупність усіх наданих банком кредитів з їх взаємовпливом і взаємозалежністю, тобто власне кредитний портфель банку.

Для більш точного з'ясування змісту дефініції механізму формування кредитного портфеля потрібно, на наш погляд, здійснити порівняльний аналіз даного механізму із такими поняттями як господарський механізм та кредитний механізм, що іноді використовуються в літературі для розгляду закономірностей функціонування економічних систем загалом та кредитної діяльності банку зокрема. Йдеться передусім про відмінності у рівні охоплення тими чи іншими організаційними формами певних сфер економічних відносин, що в кінцевому підсумку зумовлено впливом чинників, котрі приводять в дію відтворювальний процес на макро- та мікроекономічному рівні (рис. 1).

Якщо розглянути поняття кредитного механізму, то його форма застосування є вужчою, оскільки охоплює "сукупність прийомів, пов'язаних з акумулюванням ресурсів, встановленням границь використання кредиту і методами надання його господарству" [5, 16]. Природно, що подібна оцінка механізму кредитування спрямована передусім на мікроекономічний аспект організації взаємин суб'єктів ринку – безпосередньо між банківськими установами та їхніми клієнтами. Відповідно до цього та з урахуванням сучасних умов господарювання, застосовувати поняття "кредитний механізм" можна, на наш погляд, лише в окремих випадках, пов'язаних з конкретними умовами видачі й погашення кредиту стосовно конкретного позичальника, охоплюючи технологічний інструментарій цього процесу – від попередньої оцінки спроможності економічного агента повернути отримані у борг кошти до всебічного контролю за їх ефективним використанням і своєчасним погашенням.

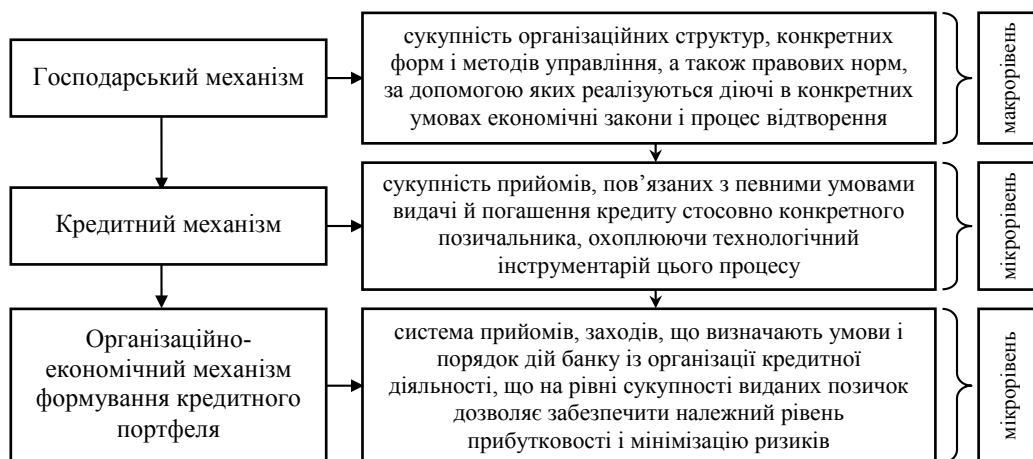

Рис. 1. Взаємозв'язок дефініцій механізму з точки зору рівня охоплення економічних відносин

У такому розумінні, коли йдеться про організацію кредитного процесу банку загалом, результатом чого є формування банківського кредитного портфеля, що охоплює всю сукупність виданих банком позичок, то в такому аспекті доцільніше вести мову про механізм формування кредитного портфеля. При цьому у зв'язку із тим, що дана діяльність банку має на меті ефективну організацію кредитних операцій, тобто таку організацію, яка спрямована на досягнення певного економічного результату в плані отримання належного рівня доходу, то мову слід вести саме про організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля. Отже, із вищевикладеного розуміння можна сформулювати наступне його визначення.

Організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля можна визначити як систему прийомів, методів, заходів, що визначають умови і порядок дій комерційного банку із організації та управління кредитною діяльністю, що на рівні сукупності виданих кредитів дозволяє забезпечити належний рівень прибутковості і мінімізацію ризиків. Виокремлення даної

дефініції дозволяє акцентувати увагу на управлінському аспекті організації позичкових операцій на рівні комерційного банку в цілому, вказуючи на необхідність розгляду усіх наданих банком позичок у їх сукупності та тісному взаємозв'язку для забезпечення стратегічних цілей банківської діяльності.

У запропонованому визначенні підкреслюється, що організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля містить у собі не все розмаїття організації кредитних відносин на рівні комерційного банку, а тільки їх конкретний функціональний аспект, пов'язаний із системною, цілеспрямованою діяльністю банківського менеджменту, спрямованого на утворення сукупності наданих банком кредитів у такому поєднанні і комбінації, яка дозволила б створити оптимальні умови для реалізації стратегічних завдань кредитної діяльності банку. Тільки у такому контексті забезпечення належного рівня доходності і платоспроможності при мінімізації ризиків можна розглядати процес управління кредитним портфелем комерційного банку, який у вигляді відповідного механізму відображає ключові засади банківської кредитної діяльності.

Однак пізнання організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля не може вичерпуватися лише дослідженням його сутності. Потрібно конкретизувати уявлення про нього, розглянувши його склад і структуру. Організаційно-економічний механізм формування кредитного портфеля банку може бути, на нашу думку, умовно поділений на два ключові блоки: організаційний, що визначає повноваження і дії підрозділів комерційного банку із проведення кредитних операцій, і економічний, що відображає безпосереднє функціональне наповнення механізму відповідними прийомами і засобами щодо формування і управління портфелем банківських позичок (рис. 2). Сутність такого механізму в такий спосіб розкривається через специфіку діяльності комерційного банку з огляду на його ключову функцію – організації кредитних відносин.

Організаційний блок механізму визначає конкретні напрями дії персоналу комерційного банку з приводу надання

кредитів клієнтам, що є тією основою, на якій у подальшому будується вся робота із формування і управління кредитним портфелем задля реалізації стратегічних цілей банку. Даний аспект діяльності комерційного банку має передусім організаційний характер, оскільки визначається головним чином конкретними повноваженнями та їх розмежуванням між різними структурними підрозділами банку з приводу прийняття рішень і організації роботи, пов'язаної як із видачею й погашенням окремих позичок, так і з управлінням кредитним портфелем загалом. Це передбачає розподіл функцій між різними підрозділами комерційного банку – кредитним комітетом щодо прийняття рішення про видачу позички, а також фронт-офісами і бек- і мідл-офісами, які, відповідно, виконують завдання щодо безпосереднього обслуговування клієнтури та виконання внутрішніх аналітично-контрольних процедур, пов'язаних із оцінкою кредитоспроможності клієнтів, контролем

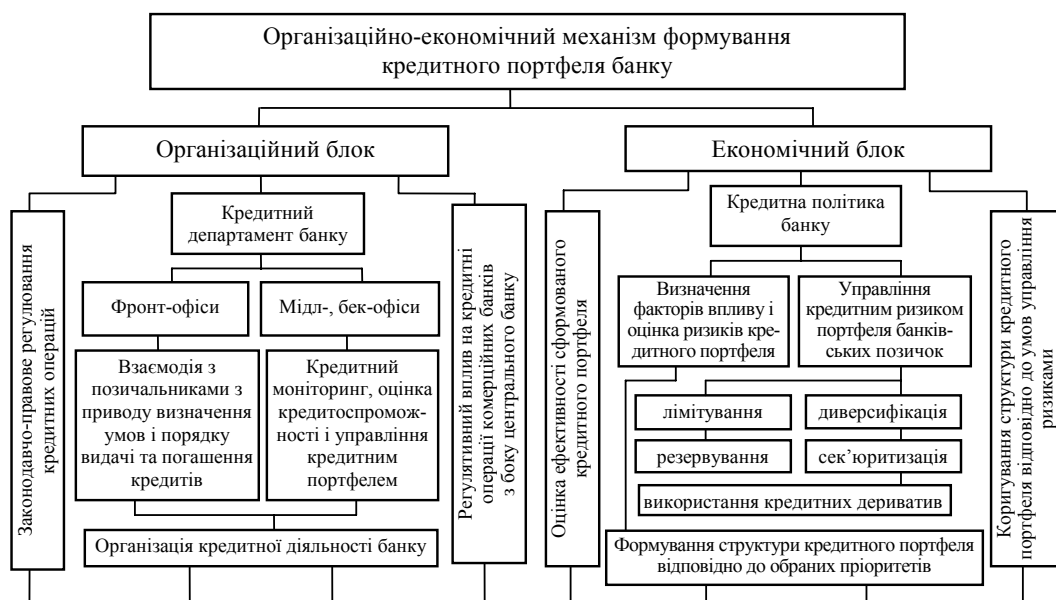

Рис. 2. Структура організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля банку

якості кредитного портфеля і виконанням завдань кредитної політики банку.

Основною умовою, на якій засновується організаційний блок механізму формування кредитного портфеля банку, є відокремлення функцій надання кредитів і безпосередньої взаємодії з клієнтами від функцій контролю за наданими кредитами, аналізу й управління портфелем наданих позичок.

Загалом же організаційні засади кредитної діяльності кожного комерційного банку мають свою специфіку і залежать від розмірів банку, його мережі, потреб клієнтів, яких він обслуговує. За таких обставин комерційний банк може мати декілька кредитних департаментів, що включатимуть різноманітні відділи, сектори, групи, підрозділи, діяльність яких має на меті забезпечення різних аспектів організації кредитного процесу – розробку стратегії кредитних операцій, отримання і розгляд заявки на видачу кредиту, оцінку кредитоспроможності позичальника і ризику, пов'язаного із видачею позички, підготовку і укладення кредитного договору, видачу кредиту та кредитний моніторинг, тобто контроль за виконанням умов договору і погашенням кредиту.

Крім того, необхідно відзначити, що важливими складовими організаційного блоку є відповідне законодавче і нормативне забезпечення кредитної діяльності банку, що формує те правове поле, у рамках якого відбувається власне організація кредитних відносин, а також вплив на кредитні операції комерційних банків з боку центрального банку через застосування певних адміністративних і економічних важелів, що позначаються на масштабах банківських кредитних вкладень в економіку.

Економічний блок механізму визначає певну послідовність дій, котрі в своїй сукупності утворюють процес управління кредитним портфелем банку відповідно до основ

кредитної політики, що визначає потреби забезпечення належного рівня доходності та безпеки кредитних вкладень, тобто мінімізацію ризиків.

Цей аспект діяльності комерційного банку передбачає формування кредитного портфеля відповідно до основ розробленої банком кредитної політики, що має забезпечувати спрямування кредитних вкладень за тими напрямками господарської діяльності чи відповідного кола клієнтури, які забезпечують реалізацію стратегічних цілей функціонування банку. Такі цілі стосовно діяльності банку щодо формування кредитного портфеля передбачають забезпечення, з одного боку, умов для задоволення потреб клієнтів в отриманні коштів у тимчасове користування відповідно до різних видів кредитних послуг, що пропонуються на ринку, а з другого – отримання прибутку, що є метою функціонування банку як комерційного підприємства в умовах ринкової економіки, проте при забезпеченні належного рівня своєї ліквідності та мінімізації ризиків за здійснюваними операціями.

Практична реалізація стратегічних засад кредитної політики в частині формування власне кредитного портфеля банку передбачає передусім врахування усіх можливих факторів впливу та оцінку ступеня ризику, притаманного кредитним операціям. При цьому потрібен вибір пріоритетних напрямів кредитних вкладень на основі оцінки сукупності внутрішніх та зовнішніх факторів впливу, що позначаються на практичних можливостях банку із формування кредитного портфеля. Необхідність врахування цих факторів пов'язана з вивченням ринкової ситуації на макроекономічному рівні та особливостей діяльності самого комерційного банку на мікроекономічному рівні з тим, щоб найбільш реально оцінити перспективи ефективного застосування власного капіталу і залучених ресурсів у кредитних операціях з метою до-

сягнення основних цілей кредитної політики. Також основою процесу формування кредитного портфеля є оцінка граничного рівня ризику, який є прийнятним для банку в процесі реалізації кредитних операцій, що визначається відповідними лімітами кредитування та максимальним розміром кредиту, наданого одному контрагенту.

Формування структури кредитного портфеля відповідно до обраних пріоритетів передбачає дотримання усіх необхідних технологічних схем кредитування у взаєминах банку із індивідуальними позичальниками, що визначає реалізацію стратегічних цілей банківської діяльності та у кінцевому підсумку забезпечує утворення відповідної сукупності банківських позичок у вигляді якісного кредитного портфеля. Проте цей процес потребує постійного моніторингу, що передбачає оцінку ефективності сформованого кредитного портфеля на основі системи показників, які визначають ефективність кредитних операцій, а відтак і структуру кредитного портфеля – в плані її оптимальності. При цьому оптимальність сформованого банком кредитного портфеля можуть відображати показники, що характеризують його дохідність і надійність (наприклад, рентабельність кредитних операцій, частка сумнівної заборгованості і прострочених позичок у загальному обсязі кредитів, середня дохідність кредитного портфеля, частка позичок, погашених із порушенням встановлених строків тощо). Очевидно, що такий аналіз дозволяє забезпечувати реалізацію адекватних заходів щодо коригування структури кредитного портфеля відповідно до умов управління ризиками.

Безпосереднє ж управління кредитним ризиком портфеля банківських позичок може здійснюватися різними методами, що включають лімітування, диверсифікацію, резервування, сек'юритизацію, використання кредитних деривативів. Їх головною

метою є дотримання встановленої структури кредитного портфеля і відповідності цієї структури завданням щодо зниження ризиків, забезпечення дохідності та уникнення критичних для збереження ліквідності втрат. Іншими словами, йдеться про забезпечення належної якості кредитного портфеля та управління його структурою відповідно до змін, що відбуваються на ринку та позначаються на можливостях позичальників своєчасно розраховуватись за кредитними зобов'язаннями перед комерційним банком.

Таким чином, зміст економічного блоку організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля банку визначає конкретне поле діяльності щодо реалізації тих управлінських рішень, які дозволятимуть найбільш раціонально організувати кредитні відносини між банком та позичальниками, спрямовані на забезпечення максимальної дохідності за допустимого рівня ризику позичкових операцій. Дані рішення очевидно мають розглядатися у якості важливої складової частини більш загального процесу фінансового менеджменту банку, що має охоплювати цілий комплекс заходів, послідовна реалізація яких дозволяє досягти тих цілей, що стоять перед комерційним банком в плані дотримання певного оптимального співвідношення між дохідністю і ліквідністю його операцій.

Досягнення цього співвідношення має ґрунтуватися на сукупності певних принципів, які у кінцевому підсумку визначають власне самі основи управління кредитним портфелем банку. Вони, по суті, мають утворювати вихідні положення, основу побудови усього кредитного процесу будь-якої банківської установи.

До основних принципів управління кредитним портфелем банку варто віднести:

– використання системного підходу при управлінні кредитним портфелем, що передбачає розгляд сукупності наданих банком

позичок у їх взаємозв'язку та взаємозалежності як єдиної системи, що зазнає впливу визначених внутрішніх та зовнішніх факторів;

- планованість управління кредитним портфелем, що передбачає наявність у банку чіткої стратегії дій з організації кредитних операцій як на рівні взаємовідносин із кожним окремим позичальником, так і на рівні усього портфеля банківських позичок, що передбачає наявність чітко визначеної системи заходів із формування його структури;

- комплексність управління, що передбачає охоплення усіх структурних підрозділів банку, діяльність яких може тією чи іншою мірою вплинути на кінцеву величину зобов'язань клієнтів за наданими позичками;

- об'єктивність управління, що визначає наявність достовірної і точної інформації для прийняття адекватних рішень щодо обсягів і структури кредитного портфеля, а також його поточного коригування відповідно до стратегічних завдань банківської кредитної політики;

- оперативність управління, що передбачає швидке реагування управлінського персоналу банку на зміни ринкової кон'юнктури і дії тих чи інших факторів впливу на кредитну діяльність з метою адекватної оцінки ситуації та прийняття необхідних рішень щодо зміни структури кредитного портфеля;

- ефективність управління є ключовим принципом, який визначає зміст банківського менеджменту щодо формування кредитного портфеля у спосіб, котрий надає максимальні можливості із реалізації стратегічних цілей банку в плані забезпечення дохідності його кредитної діяльності при мінімальному рівні ризику.

Таким чином, дотримання зазначених принципів може стати вагомим фактором забезпечення дієвості усього організаційно-економічного механізму формування кредитного портфеля комерційного банку.

Це пов'язано із тим, що вони слугують вихідними умовами банківської діяльності, спрямованими на реалізацію тих завдань, які визначені стратегією кредитної політики, а відтак виступають основою самої технології управління кредитним портфелем.

Практичне використання цього механізму управління кредитним портфелем комерційного банку може надати можливості суттєво підвищити ефективність функціонування банківських установ та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

Література

1. *Банківські операції: Підруч.* / За ред. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янської. – К.: Знання, 2006. – 727 с.
2. *Большой экономический словарь* / Под ред. А. Н. Азрилияна. – М.: Ин-т нов. экономики, 1997. – 864 с.
3. *Енциклопедія банківської справи України / Редкол. В. С. Стельмах (голова) та ін.* – К.: Молдов: Ін Юре, 2001. – 680 с.
4. *Фінансовий словник* / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – К.: Знання, 2000. – 587 с.
5. *Основи економічної теорії: Підруч.* / За ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль: Тарнекс, 1993. – 688 с.
6. *Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підруч.* – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
7. *Современный финансово-кредитный словарь* / Под общ. ред. М. Г. Лапусты, П. С. Никольского. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 567 с.
8. *Финансово-кредитный энциклопедический словарь* / Под общ. ред. А. Г. Грязновой. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 1168 с.
9. *Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал* / Дж. Р. Хикс: Пер. с англ. Г. Адольцева. – М.: Прогресс, 1993. – 488 с.
10. *Шарп У. Ф., Александер Г. Дж., Бейли Дж. В. Инвестиции: Пер. с англ. Ю. Спириной.* – М.: ИНФРА-М, 1997. – 1024 с.